Fritidshemmets uppdrag och utmaningar

anns.pihlgren@norrtalje.se

ann.s.pihlgren@utep.su.se

Reflektera själv:

- När lärde du dig något senast?
- Hur gick det till?
- Var skedde det?

I historiens ljus

- Fritidshemmets historia ur några olika synvinklar:
  - Styrning
  - Pedagogik
  - Barnsyn

Lev S. Vygotskij

Diskutera

- Hur ser din föreställning om fritidspedagogik och verksamheten på fritidshem ut?

STYRKOR SVAGHETER

Skolverkets/inspektionens rapporter 1999, 2005, 2009

- Barnen får utrymme för ”fri lek”
- Verksamheten är statisk
- Verksamheten utgår inte från barnens behov, intressen och olikheter
- Barnen har inget reellt inflytande över planeringen
- Verksamheten stödjer inte barnens intellektuella utveckling och lärande på ett systematiskt sätt
- Personalen är osäker på fritidshemmets mål och sin roll
- Personalen saknar yrkesspråk

Barnet blir barn i slutet på medeltiden. Då börjar fritidshemmets historia!

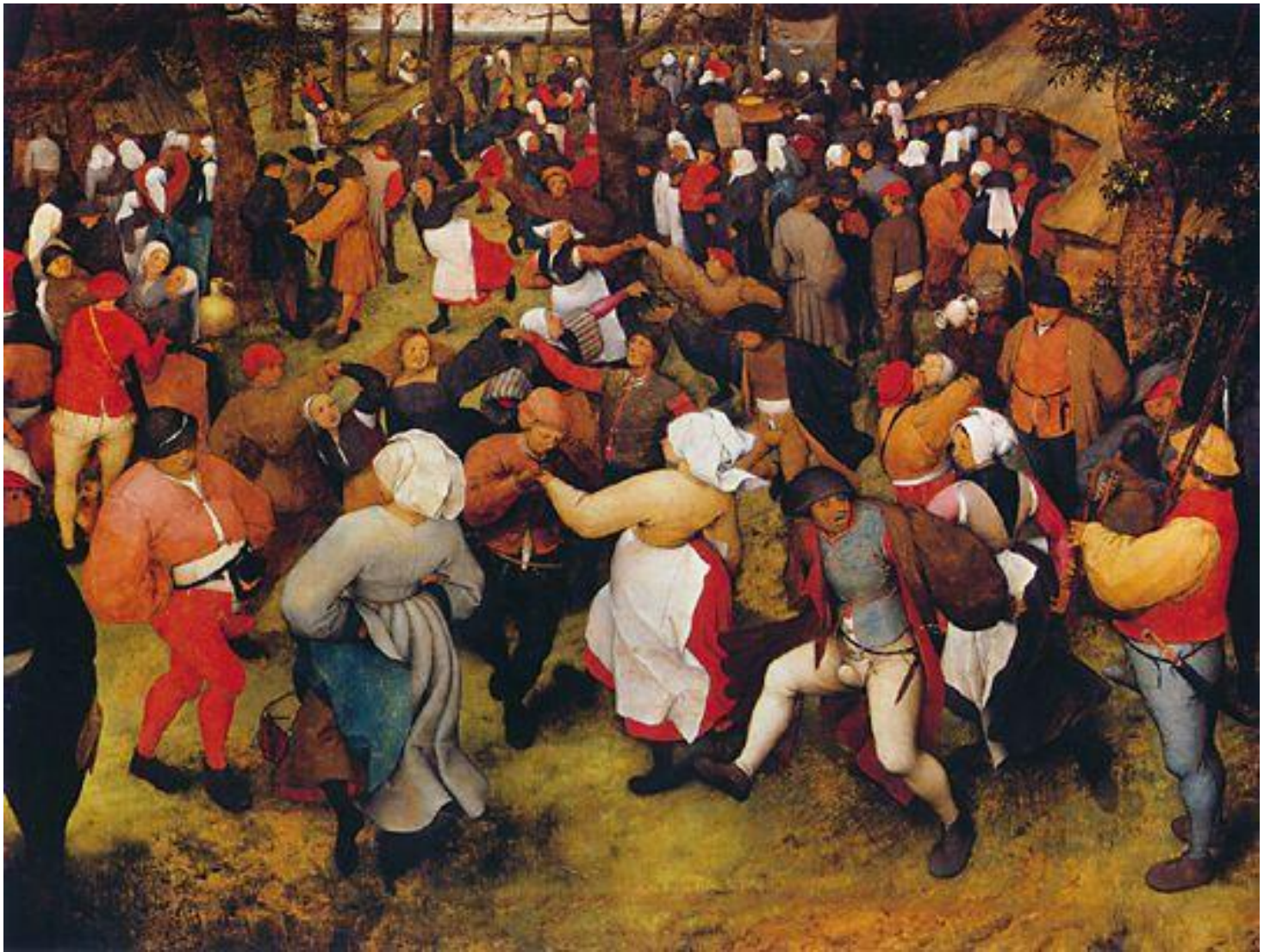

Barns rätt börjar uppmärksammas under reformationen, 1500-tal

- Förslag om skolgång
- Straff för barnamord
- Stöd för föräldralösa barn

Barns fysiska och kognitiva utveckling undersöks under 1700-tal

Sekelskiftet 1900

Ellen Key: Barnets århundrade

- Barns rätt att välja sina föräldrar
- Barns rätt att leva i kärleksfulla hem

FN:s barnkonvention 1989
De grundläggande principerna:

- Barnets rätt att inte diskrimineras.
- Barnets bästa i alla beslut som rör barn.
- Barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- Barnets rätt att säga sin mening och få den respekterad.

Diskutera

- Omfattas barnkonventionens syn av alla som arbetar med barn, vad anser du?

Utan barn…

… inget fritidshem!

Diskutera

- På vilket sätt har den historiska förändringen av synen på barn påverkat verksamheten i dagens fritidshem, tror du?

Pedagogiska trädet

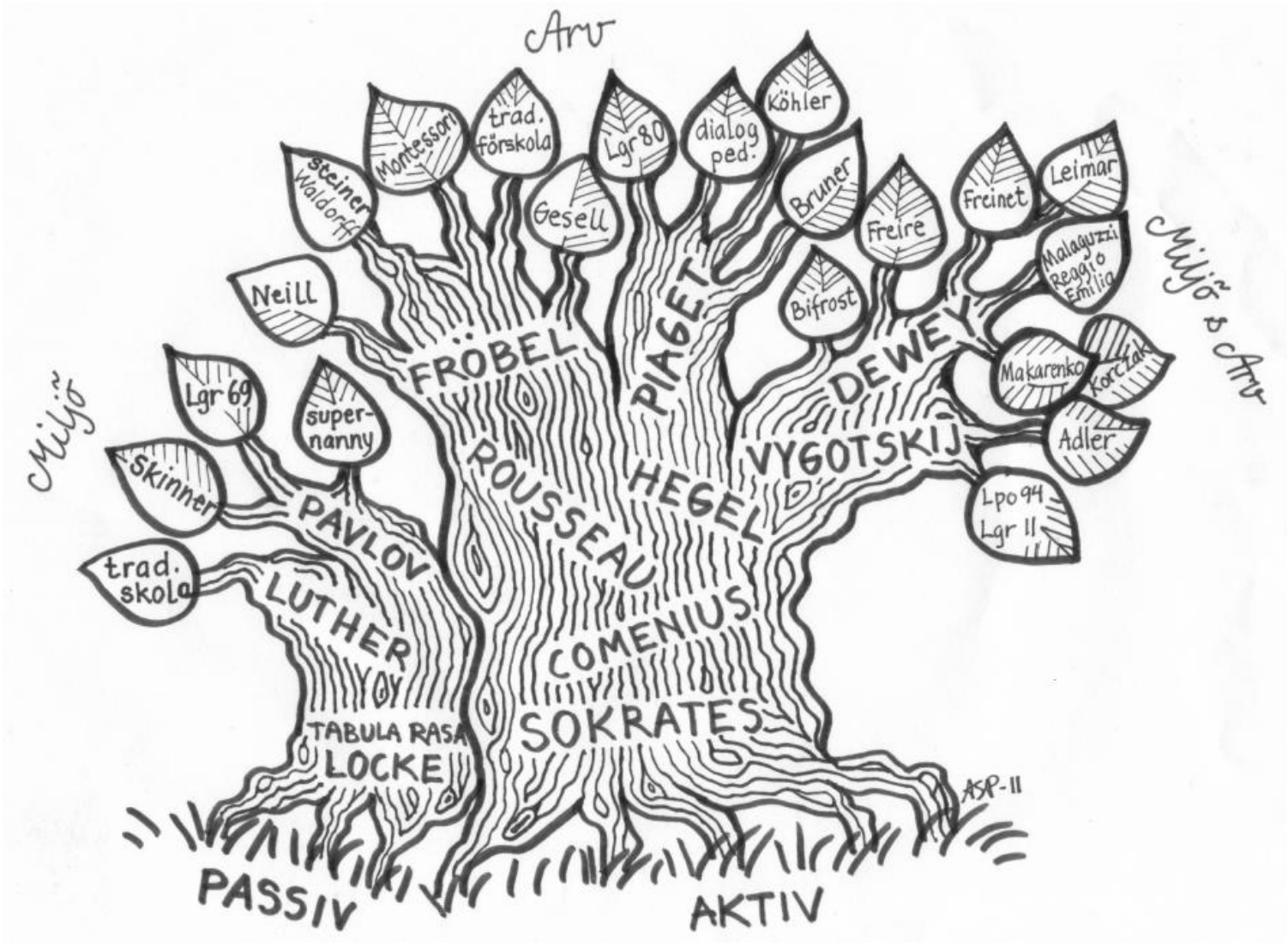

1800-talets folkmigration - många barn vind för våg i storstäderna

Pojken: - Va fan skrattar ni åt? Har ni inte sett en karl ta en sup förr?

Albert Engström

Slutet på 1800-tal:
Förhindra tiggeri och snatteri - fostra

Fridtjuv Berg och Anna Hierta Retzius

Arbetsstugan
arbete, förvaring och sysselsättning

Löd under folkskoledirektionen…

Här arbetade lärare, filantroper och hantverkare

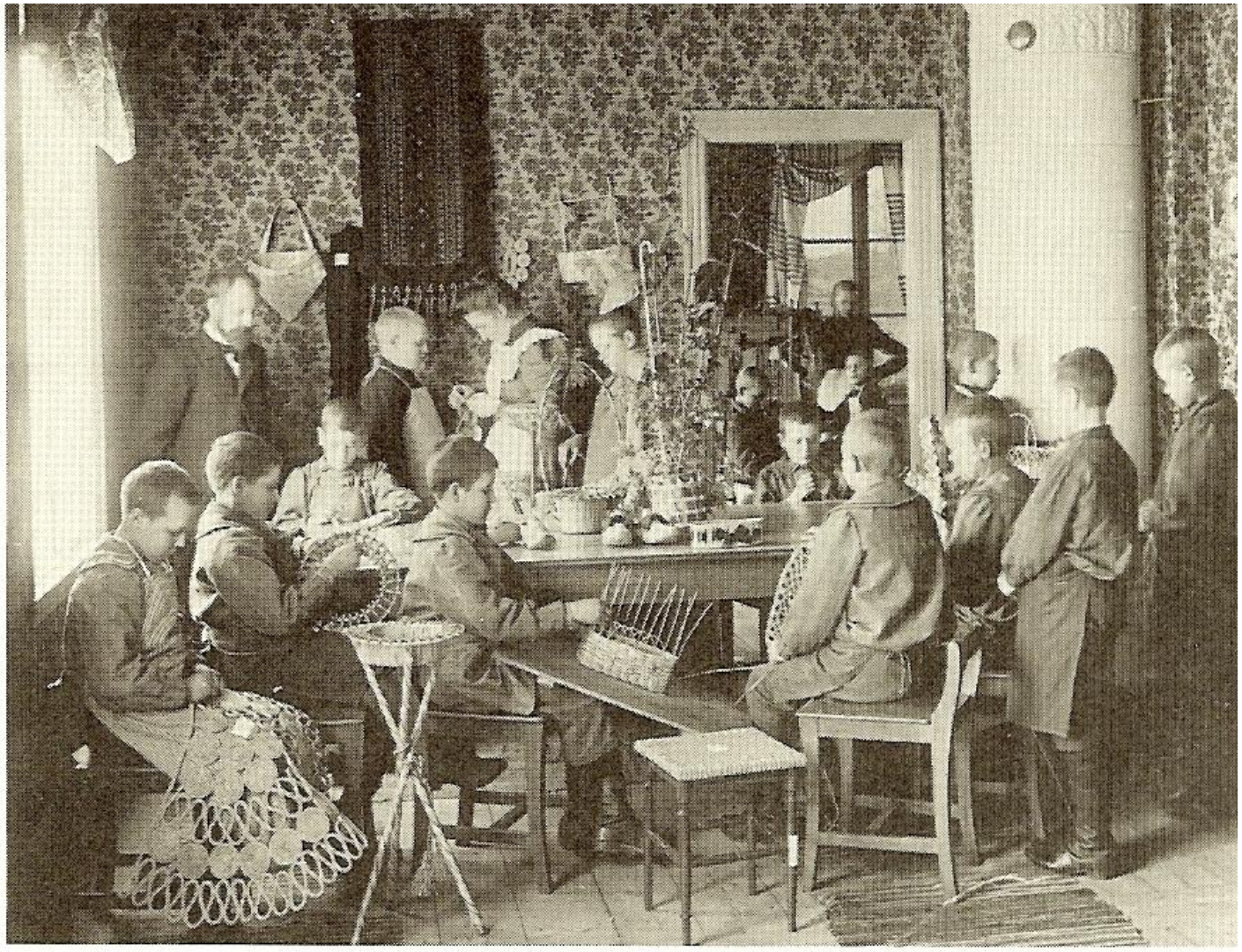

Arbetsstugans pedagogiska idé: ”Fåfäng gå, lärer mycket ondt”

- barnet är passivt och behöver tuktas eller lockas

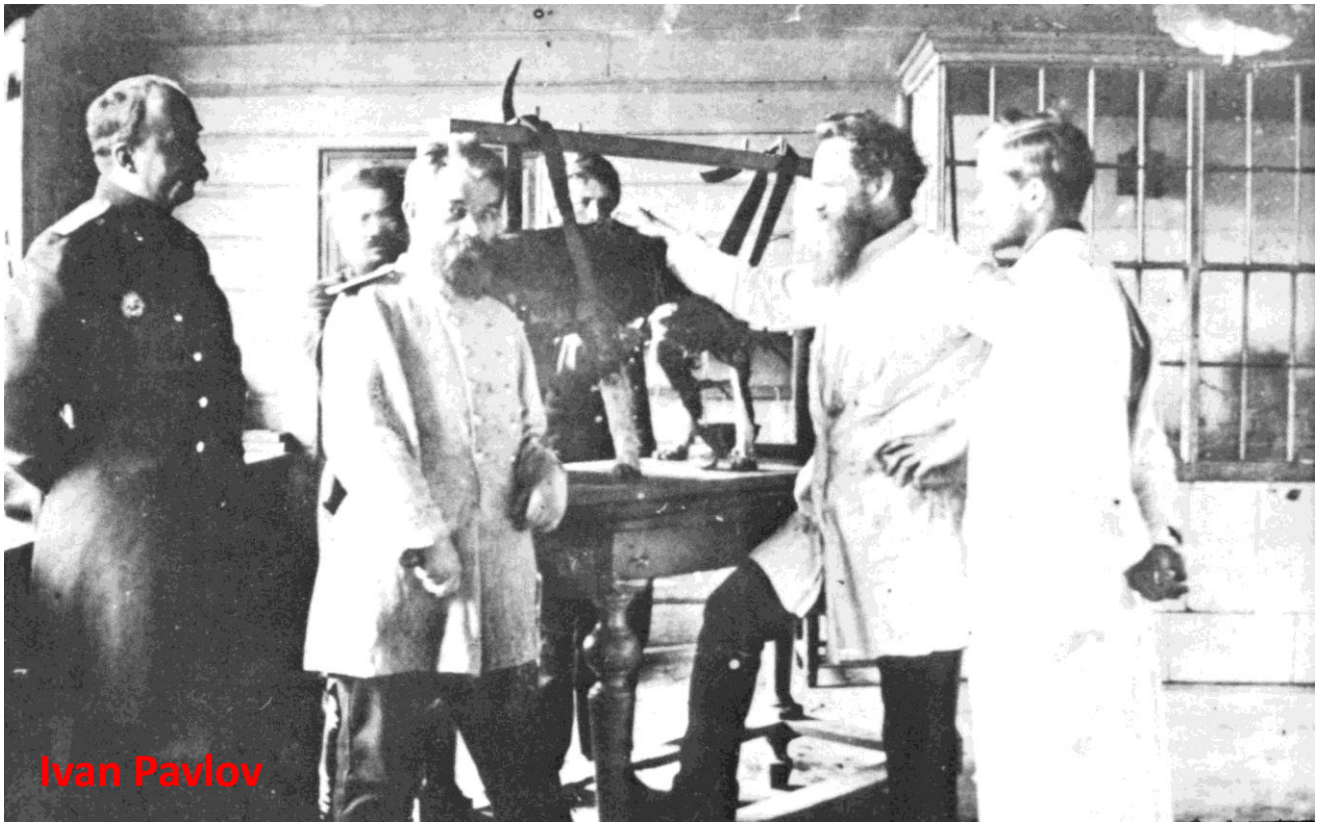

Men också progressiv pedagogik - ”handens och intellektets arbete”

…och gruppen som fostrare och ”lärare”

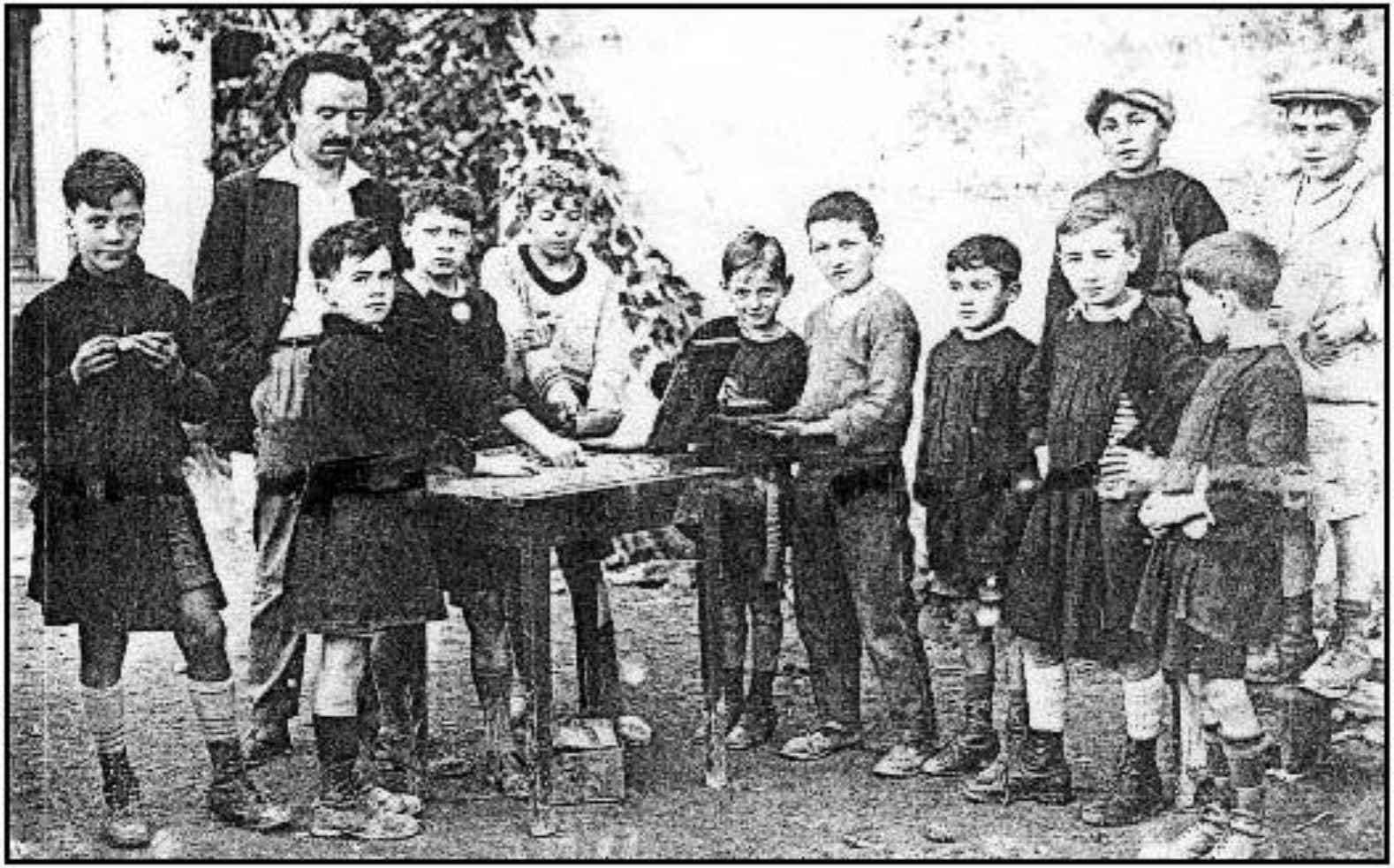

Celestin Freinet med barn och tryckeri

Pedagogisk bakgrundsidé: Vygotskijs proximala utvecklingszon

Vi mognar till en viss gräns, men i samspel med andra kan vi nå vår proximala (möjliga) utvecklingszon

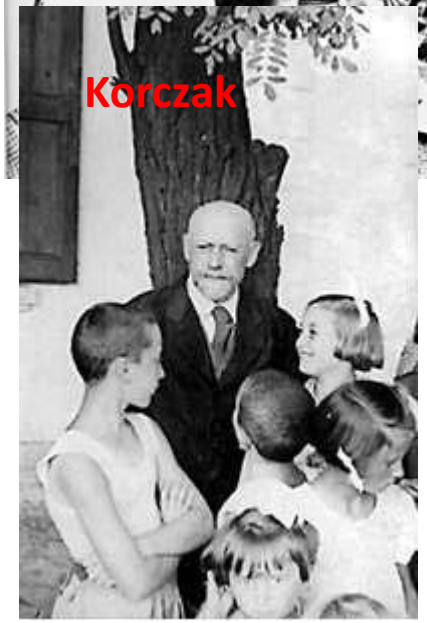

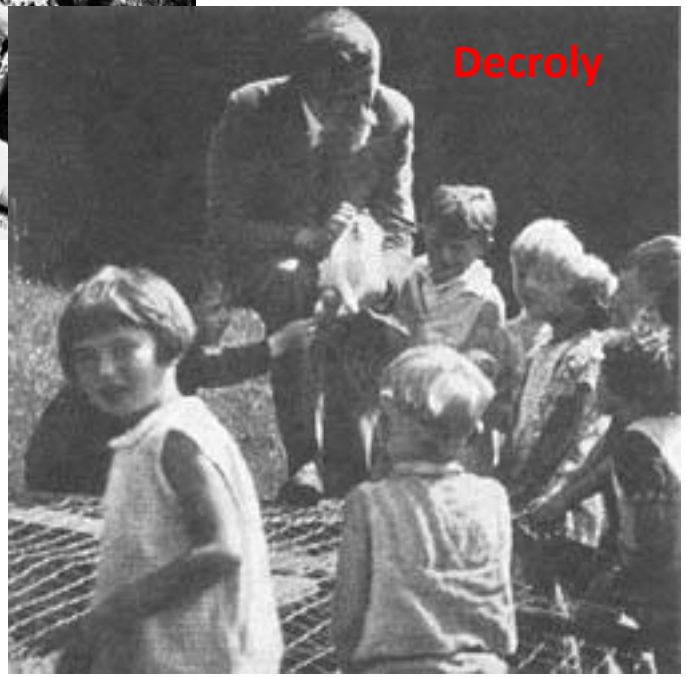

Diskutera

- Hur såg arbetsstugans samhällsuppdrag ut? Hur ser dagens fritidshems samhällsuppdrag ut? Hur har uppdraget förskjutits historiskt?

1930-tal:
Uppror mot barnarbete

Alva Myrdal

Eftermiddagshemmet
rekreation, lek och fria sysselsättningar

1950- och 60-tal tillkom klubbverksamheter

Här arbetade förskollärare liksom i lekskolan -löd under omsorgen

Eftermiddagshemmets pedagogiska idé: ”Jag ville vara en stråle klar, ett litet solsken för mor och far”

Förskolans pedagogiska tradition

Friedrich Fröbel och empirisk epistemologi

Barnträdgården och barnet som växande planta…

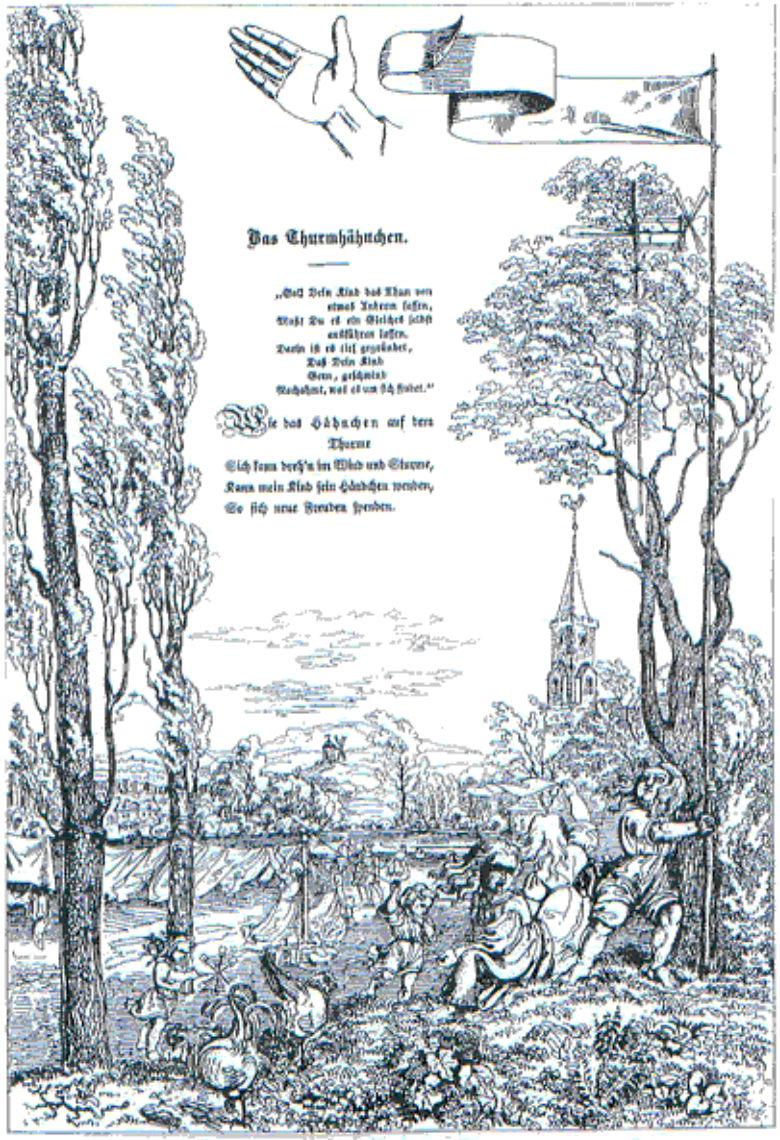

Pedagogisk bakgrundsidé:
Barnet mognar biologiskt, steg för steg

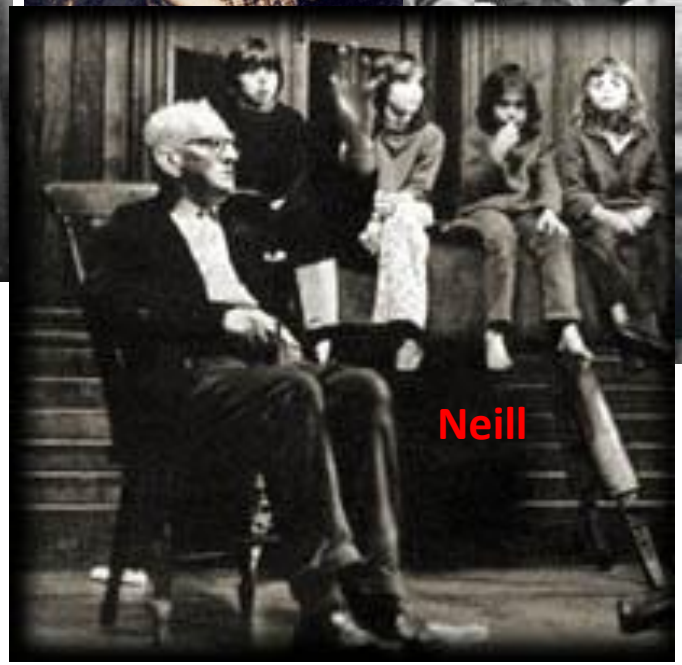

…och Köhler

Diskutera

- Vilka influenser från eftermiddagshemmet finns kvar i dagens fritidshem, anser du?

1960-tal: Fritidshem

frihet från skolarbete, ansvarstagande samverkande ”bybarn”

Hemlik miljö
- vilsam avkoppling, fritt skapande, utevistelse, husliga sysslor

Det tidiga fritidshemmets pedagogiska idé: ”Totte går till doktorn”

En blandning av Fröbel och nyprogressivism
I skolan: behaviorism

I och med lgr-69:
- FA, fria aktiviteter i skolan

Här arbetade fritidspedagoger (fr. 1966) - först gy. utbildad, sedan högskola

Från sent 80-tal:
- integrering med skolan
Helhetssyn: verksamhet, lokaler, läroplan

Men sent 1990-tal:
Sverige i ekonomisk kris…
Ekonomiska och organisatoriska förändringar

2000-tal: Lärare med inriktning mot fritidshem
- integrering med skolan (budgetprop. 1991/92)

Det sena fritidshemmets pedagogiska idé
Vygotskys samspelsidé

Eller: ”Harry Potter”

Diskutera

- Hur tror du fritidshemmets uppdrag kommer att se ut inom den närmaste framtiden (”kunskapssamhället”)?

Pedagogiska idéer i fritidshemmet har växlat kraftigt…

Förskoleklassen i historiens ljus

- Sammanlänkade med förskolan organisatoriskt
- Här arbetar förskolläraren
- Pedagogik:
  - Lekskolans tradition – Fröbel
  - Efter 1980 – Pavlov, Fröbel
  - I nutid Vygotskij

I realiteten – inspektionsrapporterna…

- ”Fri lek”
- Inget eller oplanerat lärande

Diskutera

- Hur gick det till när du lärde dig?
  - Jag lärde för att undvika straff eller få belöning
  - Jag mognade och lärde mig därför
  - Jag lärde mig i samspel med andra/med omgivningen
- Vilken syn på lärande omfattar du själv? Hur går det till när barn lär sig något, tror du?
- Mellan vilka synsätt blir konflikten som störst, tror du?

Vad händer nu?

- Ny skollag
- Nya kursplaner
- Ny lärarutbildning

Förändringen innebär:

- Fritidshemmet är en del av skolan:
  - Fritidshemmet ska erbjuda lärande enligt skollagens 14 kap: ”Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem”
  - Barnen på fritids kallas ”elever”
  - Vi ska ”integrera fritidspedagogisk verksamhet med undervisning under schemalagd tid”
- Fritidspedagogen blir fritidslärare med 3-årig grundlärarutbildning och behörighet i t.ex. praktiska och estetiska ämnen
- Ämneslärare ansvarar för undervisningen, övriga lärare ansvarar för utbildning

Fritidslärarens arbetsfält

- Fritidspedagogik som identitetsskapande
- Fritidspedagogiken i skolans lärande
- Lära i och om fritid

Diskutera

- Sett i historiens ljus:
  - *Vad behöver vi sluta med?*
  - *Vad behöver vi börja med?*